

EERSTE VERVOLG VAN: ZWAAN KLEEF AAN

Een jaar Biesbosch na de P.N.E.M. vloed van 27 december 1970

Door *Hub. J. J. Oome*

Foto's van de schrijver

Tien kleine zwanen dobberen langs de oever van het Zuidergat van de Vissen. Al wekenlang zijn ze deze winter hier in de omgeving te zien. Misschien is er een over het hoofd gezien, misschien twee, maar de paar honderd andere kleine zwanen mis je, ze liggen niet meer her en der tussen de biezenpollen. Ze trekken niet meer in lange slierten boven de winterse Zuidwaard van de Biesbosch. „Het is allemaal bijzonder meegevallen met de olie en de vogels”, las ik meer dan eens in de krant. Je zou het haast zelf gaan geloven, daarom heb ik „Het Vogeljaar” (jrg. 19, pag. 449 en 451) er nog even op nagelezen. Het is maar wat je meevallen noemt. Tot laat in het voorjaar was er diep in het riet van kreken, killen en gorzen langs de Amer nog olie, kleine slierten en vlekken die redelijkerwijs niet meer op te ruimen waren.

Wee degene die er mee in aanraking kwam. Mensen behoefden er in feite niet te komen en na het uitgroeien van het riet was er niets meer van te zien. Zo te zien had de vegetatie er geen of nauwelijks last van, ze groeide even welig als tevoren, afgezien dan van kleine veranderingen door het wegvallen van het getij. Met de warmere dagen kwam de stroom van watersporters en hengelaars. Er was op het open water geen vlekje meer te zien en zo kennen deze mensen de olieramp slechts van horen zeggen.

Hoe hebben de broedvogels het er afgebracht?

We moeten ons eerst afvragen welke vogels in dit gebied, waar dus de meeste olie voorkwam, sinds jaar en dag broeden. Vooral die soorten die intensief met water in aanraking komen. In feite zijn er dat erg weinig.

Drijvende olieketens voor de oevers, de grote kleverige banken met een mool dun laagje sneeuw. Wee de vogel die hier aan land wilde . . . , januari 1971.

Meerkoeten en waterhoentjes waren zeer schaars en ralachtigen nog schaarser. Roerdompen en woudaapjes komen er nauwelijks voor. Buizerd en kiekendief zijn er al lang verdwenen. Dat deze rietbewoners geen enkele overlevingskans hadden lijkt nauwelijks twijfel, doch bij deze kleine aantallen merk je er niets van.

De blauwe reiger is voor wat betreft de olie ook zeer kwetsbaar. Tot in februari 1971 zijn tientallen zwaar besmeurde exemplaren gezien. Eind februari zijn ze altijd al terug in de kolonie. Dit jaar waren er 8 à 10 broedgevallen. Vorig jaar waren er 20, doch de laatste jaren neemt het aantal toch al gestaag af. De aalscholver is al meer dan 10 jaar als broedvogel verdwenen.

Van grote en kleine karekiet, rietgors e.d. zijn er zeker diverse aan de, als lijmstokjes fungerende, rietstoppels blijven kleven, doch op de hogere plaatsen kwam je ze overal tegen. Misschien had dit ook iets te maken met het konstante hoge waterpeil. Slachtoffers vond je nooit, dode vogels lijken overigens altijd wel in de lucht op te lossen.

Zomertaling en slobend broeden en „voeden” op de landbouwpolders in slootkanten en hooilanden. Het gaat om luttele paren per polder, die in de hooislootjes zijn grootgekomen of wanneer ze zich buitendijks waagden in het riet zijn blijven steken. Hun aantal was al klein en is het nog.

De bergeend ging de voorgaande jaren langzaam in aantal achteruit, doch is na de winter 1970-71 op een enkeling na verdwenen.

De belangrijkste aan het water gebonden broedvogel is de wilde eend. In gorzen, biezenvelden en kreekjes broeden ze in slechts enkele gevallen of komen er met hun jongen. Van slachtoffers dus nauwelijks sprake.

Eendenkooien en hun omgeving

Heel wat anders is het met de omgeving van de drie eendenkooien. Hier worden jaarlijks honderden jonge eenden uitgebroed op alle mogelijke en onmogelijke plaatsen. Al of niet in korven. De jongen groeien op in de uitgestrekte ruigten bij de kooi, een wirwar van grienden, riet, biezen, ruigten en kreekjes. In deze gebieden kwam veel olie en was hier het moeilijkst op te ruimen. Het meeste zelfs absoluut niet en de gevolgen liggen voor de hand. Desgevraagd bleek een kooiker ergens in onderhandeling over schadevergoeding en onthield zich bij voorkeur van commentaar. Een andere kooiker deelde mee nauwelijks jonge eenden te hebben gekweekt en nog nooit in z'n kooikersbestaan zulke slechte vangsten te hebben gemaakt als in dit seizoen 1971-72.

Nazomer

Met het verstrijken van de zomer begon de olie, vermengd met slib, zand en plantendelen, op deze plaatsen steeds meer hard en droog te worden. Nu, na een jaar, is ze naar het zich laat aanzien, onschadelijk geworden.

Vermeldenswaard zijn nog enige feiten of gebeurtenissen

In de voorzomer waren er op diverse plaatsen (door zandaanspoeling) schone strandjes waar vogels veilig op konden vertoeven. Doch door het gewicht van spelende kinderen reeds borrelde de olie omhoog. Dit verschijnsel deed zich midden in de zomer niet meer voor.

Al vroeg in het jaar stierven op de Visplaat twee koeien die van het rivierwater dronken. Ze bleken olie in het lichaam te hebben.

Wilde eenden blijken geen enkele overlevingskans te hebben na in aanraking te zijn geweest met olie. Veel of weinig olie, behandeld of niet, of gevangen of in het vrije veld, binnen een week vind je ze dood.

Tot de trek naar het noorden plaats vond zag je nog sterk met olie besmeurde ganzen. Deze vogels fourageerden en vlogen wat moeizaam tussen de nog niet besmette vogels. Eind maart waren er nog kolganzen in de polder de Visplaat, hieronder bevonden zich vele weken ook exemplaren die sterk met olie besmeurd waren. Ze zijn met de andere weggetrokken...

De heer D. Fey ving midden in de zomer een kolgans die sterk met olie was besmeurd. Het dier had ook flinke kale plekken. Ze heeft in gevangenschap geruid en is momenteel gezond.

Aan de zuidoever van de Amer liggen nu boomstronken waarop op asfalt gelijkende keiharde oliekorsten zitten.

Bij Jacomien verbleven, aldus een mededeling van de heer L. Jans, in het voorjaar drie grauwe ganzen met olie besmeurd. Van twee werden na korte tijd de overblijfselen gevonden. Later heeft de derde gebroed op 4 eieren welke niet uitgekomen zijn. In de nazomer is de vogel verdwenen.

De algemene indruk is dat er weinig aanwijsbare schade aan het totale broedvogelbestand is. De trekvogels hebben een jaar geleden de tol dik betaald. Het zou m.i. daarom toch beter zijn aan dergelijke rampen en hun gevolg in het beginstadium wat zwaarder te tillen dan het dusdanig te bagatelliseren als de goegemeente maar wil geloven.

Een schone Biesbosch

Volgens het dagblad De Stem vroeg de burgemeester van Made zich in het vakantie seizoen af waarom de vogel- en natuurbeschermers, nu het met de olie gedaan was (en dat was het dan ook wel) niet eens duidelijk in de publiciteit brachten dat de Biesbosch weer schoon was. Op dat moment werd de schade voor recreatie-exploitanten pas goed merkbaar.

Met aarde en riet vermengde massieve oliepaketten op een zanderig strandje, januari 1971.

De PNEMramp is afgedaan, doch in feite is de in alle vormen steeds toenemende vervuiling veel erger. De bij Waterwerken betrokken vaartuigen en wat daarbij behoort nemen het vaak niet al te nauw. Waar zouden de hele slierten en plakken vettigheid in hun nabijheid vandaan komen? Veel zandbaggers hebben kennelijk ook nog nooit van milieuverontreiniging gehoord. Midzomer 1971 vond de heer D. Fey op het Gat van de Noordenklip op een plaats waar van PNEM-olie geen sprake is geweest een koekoek met uitgespreide vleugels drijvende in het water. De vogel was springlevend, doch staart en vleugeltippen vol dunne zwarte olie. Na hem te hebben schoongemaakt vloog hij zó weg. Hoe vele worden er niét gevonden?

- *H. J. J. Oome, Drimmelenseweg 30, Made N.B.*